

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

DRUGI ODJEL

PREDMET M. I DRUGI protiv HRVATSKE

(Zahtjev br. 50175/12)

PRESUDA

STRASBOURG

2. svibnja 2017.

Ova će presuda postati konačna pod okolnostima utvrđenima u članku 44. stavku 2. Konvencije. Može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.

U predmetu M. i drugi protiv Hrvatske,

Europski sud za ljudska prava (Drugi odjel), zasjedajući u Vijeću u sastavu:

Işıl Karakaş, *predsjednica*,
Julia Laffranque,
Nebojša Vučinić,
Valeriu Griţco,
Ksenija Turković,
Jon Fridrik Kjølbro,
Stéphanie Mourou-Vikström, *suci*,

i Stanley Naismith, *Tajnik odjela*,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost 14. ožujka 2017. godine,
donosi sljedeću presudu koja je usvojena navedenog datuma:

POSTUPAK

1. Postupak u ovome predmetu pokrenut je temeljem zahtjeva (br. 50175/12) protiv Republike Hrvatske što su ga 3. srpnja 2012. godine hrvatski državljani gđa Z.M., g. R.M. i g. D.M. („podnositelji zahtjeva”) podnijeli Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Konvencija”).

2. Podnositelje zahtjeva zastupao je g. L. Šušak, odvjetnik iz Zagreba. Hrvatsku Vladu („Vlada”) zastupala je njezina zastupnica gđa Š. Stažnik.

3. Podnositelji zahtjeva posebice su tvrdili da nisu ispunjene postupovne obveze tužene države na temelju članka 2. i 14. Konvencije i da u tom pogledu nisu imali na raspolaganju učinkovito pravno sredstvo, kako to zahtijeva članak 13. Konvencije.

4. Dana 30. listopada 2012. godine o zahtjevu je obaviještena Vlada.

ČINJENICE**I. OKOLNOSTI PREDMETA**

5. Podnositelji zahtjeva žive u Sisku.

A. Ubojstvo S.M. i istraga

6. U izvješću od 28. listopada 1991. godine koje je sastavila bosansko-šamačka policija u Bosni i Hercegovini navedeno je da je 27. listopada 1991. godine pronađeno tijelo čovjeka na desnoj obali rijeke Save. Tijelo je

identificirano kao tijelo S.M., supruga odnosno oca podnositelja zahtjeva, jer je kod njega pronađena osobna iskaznica s tim imenom. Obdukcija koja je izvršena istog dana pokazala je da je bio upucan u glavu.

7. Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda uspostavilo je 1996. godine prijelaznu upravu Ujedinjenih naroda za istočnu Slavoniju, Baranju i Zapadni Srijem („United Nations Transitional Administration in Eastern Slavonia, Baranja and Western Sirmium - dalje u tekstu UNTAES”). UNTAES-u je istekao mandat 15. siječnja 1998. godine te je započeo prijenos vlasti hrvatskim vlastima.

8. Dana 9. prosinca 2002. godine Z.M., žena žrtve, poslala je dopis Ministarstvu unutarnjih poslova u Zagrebu, navodeći da su 23. rujna 1991. godine njezina muž odveli muškarci u crnim uniformama, a potom i ubili. Z.M., njezina dva sina, R.M. i B.M. i dva druga stanovnika Novog Sela, I.D. i S.J., bili su izravni očevici otmice S.M.

9. Sisačka policija obavila je obavijesni razgovor sa Z.M. 19. prosinca 2002. godine. Navela je da su se 23. rujna 1991. godine četvorica hrvatskih vojnika dovezla u bijelom kombiju do njihove kuće u Novom Selu, u predgrađu grada Siska. Dva muškarca ostala su u kombiju, dok su druga dvojica ušla u njihovo dvorište. Ta su dvojica bili Š. i B., koja je oba poznao njezin sin R.M. koji je s njima igrao biljar i znao je njihova imena. Bili su iz Rijeke i bili su pripadnici postrojbe Hrvatske vojske stacionirane u Novom Selu, kojom je zapovijedao I.M. Njezin je muž izašao iz kuće. Muškarci su bili naoružani i stavili su njezina muža u kombi i odvezli se. Nakon pet tjedana policija ju je obavijestila da je tijelo njezina muža pronađeno u rijeci Savi blizu Bosanskog Šamca.

10. Sisačka policija je 7. siječnja 2003. godine podnijela kaznenu prijavu protiv nepoznate osobe ili nepoznatih osoba radi ubojstva S.M. Uslijedila je policijska istraga. Ta je istraga bila dio šire istrage ubojstava niza osoba srpskog etničkog podrijetla na širem području Siska, što je rezultiralo podizanjem optužnice protiv nekoliko pojedinaca (vidjeti odlomke 37.-41. u nastavku).

11. Dana 11. srpnja 2003. godine policija je obavila obavijesni razgovor sa D.M., drugim sinom žrtve, koji je potvrdio izjavu svoje majke. Rekao je da mu je njegov brat R.M. rekao da je Š. preminuo nakon rata.

12. Između 28. srpnja i 25. rujna 2003. godina policija je obavila obavijesni razgovor s osamnaest bivših hrvatskih vojnika.

13. I.D. je rekao da je 23. rujna 2001. godine bio na straži ispred skladišta streljiva, oko četrdeset metara od kuće obitelji M., zajedno sa S.J. Oni su vidjeli bijeli kombi koji je stao pred kućom obitelji M. Tri muškarca odjevena u maskirne odore i s fantomkama na glavi izašla su iz kombija i odvela S.M. Kasnije je I.D. čuo da su Š. i B. bili ti koji su odveli S.M. I. M. je bio zapovjednik postrojbe Hrvatske vojske stacionirane u Novom Selu čiji su pripadnici 23. rujna 1991. godine odveli žrtvu u kombi.

14. S.J. je potvrdio da je svjedočio odvođenju S.M. od strane dvojice muškaraca koji su stigli u bijelom kombiju riječkih registarskih oznaka, dok je vozač ostao u kombiju. S.J. nije znao identitet tih muškaraca jer su im lica bila maskirana. Isti je kombi i prije bio tamo, a i kasnije je bio parkiran ispred vatrogasne postaje u Novom Selu.

15. I.V.H. je rekao da se pridružio drugoj skupini od oko dvadesetak dobrovoljaca iz Rijeke koji su se pridružili Hrvatskoj vojsci i stigli u Sisak negdje oko 15. rujna 1991. godine. Neki od njih dovezli su se u kombiju. Neposredno nakon dolaska u Novo Selo, skupina je podijeljena na dvije podskupine. Jednoj skupini pripadali su M. M., Lj.G., B.G., Z.H. i N.S. Oni su bili stacionirani u vatrogasnoj postaji, zajedno s D.P., te nisu otišli na „položaje”. I.V.H. nije znao reći što je ta skupina doista radila u Novom Selu. Nakon desetak dana vratili su se u Rijeku, ali većina njih se kasnije vratila u Novo Selo zajedno s drugim dobrovoljcima.

16. I.V. je rekao da se pridružio dobrovoljcima iz Rijeke i da je 16. rujna 1991. godine skupina njih otišla u Novo Selo. D.P. je zapovijedao riječkom postrojbom i spavao je u vatrogasnoj postaji, gdje je bio i toga dana, ali I.V. nije znao što je D.P. radio dok je bio tamo.

17. Z.B. je rekao da se pridružio dobrovoljcima iz Rijeke i da je 21. rujna 1991. godine skupina njih otišla u Novo Selo. Putovali su u Novo Selo u dva kombija i još jednom vozilu. U Novom Selu su ostali dvadeset do trideset dana.

18. M. V. je rekao da je otišao u Novo Selo zajedno s desetak drugih dobrovoljaca u svijetloplavom kombiju marke Citroen. Riječka postrojba bila je pod zapovjedništvom D.P. i N.S., a zapovjednik „čitave skupine” bio je I.M. D.P., N.S., Z.H. i M.M. bili su odvojeni od ostalih i stacionirani u vatrogasnoj postaji. Kombi marke Citroen bio je parkiran ispred vatrogasne postaje i vozili su ga D.P. i ostali koji su tamo boravili.

19. D.S. je rekao da je 5. rujna 1991. godine sa skupinom dobrovoljaca otišao iz Rijeke u Novo Selo. Putovali su u plavom kombiju Citroen koji je bio unajmljen, a kasnije su boravili kod sisačke policije. D.P. je zapovijedao riječkom postrojbom. D.P., N.S. i Z.H. nisu otišli na „položaje”. D.S. je čuo za takozvane „noćne akcije”. Bilo je glasina da su neke od osoba koje su boravile u vatrogasnoj postaji otišle u jednu takvu akciju i vratile se nakon dva ili tri sata. N.S., D.P. i Z.H. ostali su zajedno i kasnije se pridružili Vojnoj policiji.

20. S.D. je rekao da je početkom rujna 1991. godine otišao u Sisak u bijelom kombiju sa skupinom dobrovoljaca koja je uključivala Lj.G., N.S., D.P. i B.V. Nije znao reći tko je od muškaraca iz Rijeke bio zapovjednik, ali najistaknutiji su bili D.P. i N.S., inače poznat kao Š. Obojica su bila stacionirana u vatrogasnoj postaji u Novom Selu i nisu bili na „položajima”. S.D. nije znao reći što su ta dva muškarca doista radila u Novom Selu.

21. M.M. je izjavio da se 1991. godine pridružio skupini dobrovoljaca iz Rijeke. Negdje krajem srpnja 1991. godine otišli su u Novo Selo u bijelom

kombiju riječkih registarskih oznaka. Kombijem je upravljao N.S. U kombiju je bilo sedmero njih, uključujući N.S., Z.H., B.V., D.P. i još dvije osobe čijih se imena nije mogao sjetiti. M.M. nije znao reći je li netko bio službeni zapovjednik, ali je D.P. bio odgovoran za riječku postrojbu. Nakon otprilike mjesec dana M.M. je ponovno otišao u Rijeku i vratio se s novim dobrovoljcima, tako da su imali dva vozila, bijeli kombi marke Volkswagen i plavi kombi marke Citroen, oba riječkih registarskih oznaka. Kombijima su upravljali Lj.G., B.V., N.S. i Z.H.

22. Z.B. je rekao da je bio pripadnik druge skupine dobrovoljaca iz Rijeke koja je u jesen 1991. godine otišla u Novo Selo. Skupina je uključivala M.V., S.L., D.S., N.S., I.S., B.V., M.M., D.P., I.V.H. i druge. D.P. i N.S. su obojica bila na lošem glasu jer su se „ponašali kao Rambo”, nisu odlazili na „položaje” i svo vrijeme proveli u Novom Selu.

23. B.A. je rekao da je početkom rujna 1991. godine putovao u Sisak sa skupinom dobrovoljaca iz Rijeke u kombiju marke Citroen, kojim je upravljao N.S., zajedno s D.P. - neslužbenim zapovjednikom skupine - B.V., M.M. i još šest osoba. Nakon dva tjedna vratili su se u Rijeku na kratki odmor, a zatim su se vratili u Sisak. Sjedište skupine bila je vatrogasna postaja u Novom Selu. D.P. mu je jednom rekao da su se za vrijeme boravka u Sisku „događale neke ružne stvari”, ali nije spomenuo nikakve detalje. B.A. je čuo glasine da su neki ljudi odvedeni iz svojih domova.

24. S.L. je rekao da se pridružio skupini dobrovoljaca u Rijeci i da je 19. rujna 1991. godine putovao u Sisak zajedno sa sedam drugih osoba u kombiju marke Citroen prema Novom Selu. Kombijem je upravljao njegov susjed N.S. Vođa skupine bio je D.P. B.V. i D.S. također su bili prisutni.

25. I.S. je rekao da ga je njegov srodnik N.S., inače poznat kao Š., kontaktirao krajem kolovoza 1991. godine i zamolio ga da se pridruži skupini dobrovoljaca. Putovao je u Sisak u sklopu skupine od devet dobrovoljaca kojoj su pripadali M.M., B.G., D.S., B.A., B.V., Z.H. i D.P. u kombiju marke Citroen, unajmljenom od strane agencije za najam vozila Kompas. Riječka je postrojba bila pod zapovjedništvom D.P. Nakon povratka u Rijeku, on se nije više vraćao u Sisak.

26. Lj.G. je rekao da ga je početkom rujna 1991. godine kontaktirao N.S., inače poznat kao Š., koji ga je pitao hoće li se pridružiti dobrovoljcima u Sisku. Ubrzo nakon toga, skupina od dvadeset do dvadeset i pet muškaraca putovala je u Sisak u dva iznajmljena kombija marke Citroen. Vođa skupine bio je D.P. Lj.G. je bio stacioniran u vatrogasnoj postaji i bio je zadužen za nabavu oružja te je često putovao u Zagreb. Obično je išao kombijem kojim su putovali u Sisak, dok je drugi kombi ostao u Novom Selu. Čuo je glasine o tome kako se ljudi odvođe i likvidiraju, te da se pronalaze tijela ubijenih, ali je prema njegovu mišljenju osamdeset posto tih priča izmišljeno. Znao je da je jednom prilikom civil u dobi od pedeset i pet do šezdeset godina doveden u vatrogasnu postaju. Jedan od vojnika pod

zapovjedništvom I.M. telefonirao je i rekao da će „četnika” za N.S. povesti mesaru. Lj.G. nije znao što se dogodilo toj osobi, ali je pretpostavljao da je predan policiji.

27. Z.H. je rekao da je bio pripadnik vojnih i policijskih postrojbi tijekom Domovinskog rata i da je, između ostalog, bio stacioniran ina Banovini. Njegov zapovjednik bio je D.P. Nije htio reći ništa drugo o ratu, navodeći da pati od posttraumatskog stresnog poremećaja.

28. Dana 25. rujna 2003. godine policija je obavila obavijesni razgovor s N.S., koji je rekao da je bio stacioniran u vatrogasnoj postaji u Novom Selu, ali da ne zna ništa o ubojstvu S.M. Uvijek je bio „na položajima”, dok su neke druge osobe, poput M.M. i Lj.G. organizirale nabavu oružja i opreme. Nije čuo za odvođenje bilo kojeg civila, ali čak i da su se takve stvari događale, ti su civili „to zaslužili.” Tvrдио je da čak i ako se u to doba nešto dogodilo na tom području, nakon što je prošlo toliko vremena „sve se to ne bi trebalo ponovno otvarati ili iskapati”.

29. Istoga je dana policija obavila obavijesni razgovor s B. V, koji je rekao da je bio stacioniran u vatrogasnoj postaji u Novom Selu. Čuo je glasine o uhićenju i likvidaciji civila, ali nije mogao potvrditi da je u tome sudjelovao bilo koji vojnik iz riječke postrojbe. Rekao je da M.G. i Š. „nisu došli u Novo Selo da sudjeluju u obrani [Hrvatske], nego da su očito bili uključeni u druge aktivnosti”.

30. Dana 30. rujna 2003. godine sisačka policija sastavila je izvješće u kojemu je navedeno da je D.P. rekao policiji da neće dati nikakvu izjavu o „slučaju Sisak” jer se konzultirao sa svojim nadređenima koji su mu rekli da ne kaže ništa o tome. U izvješću je također stajalo da su druge osobe rekly da je D.P. bio neslužbeni zapovjednik riječke postrojbe stacionirane u Novom Selu kada je S.M. „odveden i likvidiran”. U izvješću je također navedeno da su snimljene fotografije osoba poznatih kao Š. i B.

31. Dana 2. prosinca 2003. godine policija je obavila obavijesni razgovor s drugim podnositeljem zahtjeva, R.M., koji je rekao da je 23. rujna 1991. godine bio kod kuće sa svojim bratom i ocem, dok je njegova majka bila kod susjeda. Bijeli kombi marke Volkswagen riječkih registarskih oznaka dovezao se do njihove kuće i muškaraca izašla su dvojica odjevena u maskirne uniforme, dok su druga dvojica ostala u vozilu. R.M. je čuo da je kombijem upravljao I.P. Jedan od muškaraca koji su izašli iz kombija bio je velik i visok oko 1,90 centimetara. R.M. je čuo da ga drugi muškarac oslovljava kao B. Lice drugog muškarca nije bilo pokriveno i R.M. ga je prepoznao kao Š. Imao je dobar odnos sa Š. i često ga je viđao u vatrogasnoj postaji, kao i B., a ponekad je igrao bilijar s njima. Odveli su oca R.M. sa sobom i odvezli se. R.M.-u je pokazano osamnaest fotografija članova riječke postrojbe, ali je rekao da ne poznaje niti jednu osobu sa fotografija, osim osobe pod brojem 1, za koju je rekao da je poznaje, ali se ne može sjetiti odakle. Osoba pod brojem 1 bila je N.S., također poznat kao

Š. R.M. je rekao policijskim službenicima da bi mogao prepoznati i B. i Š. da ih je vidi uživo, a osobito kad bi čuo njihove glasove.

32. Dana 5. siječnja 2005. godine drugi podnositelj zahtjeva, R.M., obratio se sisačkoj policiji kako bi se raspitao o istrazi ubojstva njegova oca S.M. R.M. se pozvao na svoju prethodnu izjavu danu policiji kada je naveo Š. kao jednog od vojnika koji su odveli njegovog oca. R.M. se također raspitivao je li Š. zatvoren. R.M. je znao tko je Š. je i rekao je da bi ga mogao prepoznati jer ima karakteristično lice. U to je vrijeme R.M. također bio hrvatski vojnik. Također je rekao da mu je njegov prijatelj M.O., pripadnik specijalne policije, rekao da je vidio njegova oca u „ORA-i”, centru za zadržavanje u Sisku, oko tri tjedna nakon što je S.M. uhićen. M.O. je također rekao da nije siguran je li to bio S.M. jer je bio pretučen.

33. Državno odvjetništvo je 29. srpnja 2005. godine izdalo dokument koji se odnosi na istrage ubojstava civila u razdoblju između 1991. i 1995. godine. Dokument je upućen županijskim državnim odvjetništvima, od kojih se tražilo da razmotre sve informacije prikupljene do tog datuma o ubojstvima civila tijekom spomenutog razdoblja te da usmjere svoje aktivnosti na identifikaciju počinitelja i prikupljanje relevantnih dokaza kako bi se pokrenuli kazneni postupci.

34. Državno odvjetništvo je 9. listopada 2008. godine izdalo naputak županijskim državnim odvjetništvima za provedbu Kaznenog zakona i Zakona o kaznenom postupku u kojemu je navedeno da je inspekcija njihovog rada ukazala na dva glavna problema: moguću pristranost osoba uključenih u postupke koji se vode s obzirom na etničku pripadnost žrtava ili počinitelja; te problem suđenja *in absentia*. Naputci su poticali nepristrane istrage ratnih zločina, bez obzira na etničku pripadnost uključenih strana, bilo žrtava, bilo počinitelja, te su naglašene dužnosti zaposlenika Državnog odvjetništva u tom pogledu.

35. Policija je ponovno obavila obavijesni razgovor sa suprugom i sinovima žrtve 22. prosinca 2008. godine; svi su ponovili svoje prethodne izjave. R.M. je također rekao da su vojnici koji su odveli njegova oca imali zamaskirana lica, ali su se jedan drugom obraćali imenima Š. i B.

36. Istraga je nastavljena, te je u siječnju 2009. godine ponovno obavljen obavijesni razgovor sa S.J. On je ponovio svoju prethodnu izjavu (vidjeti odlomak 14. gore).

B. Postupak po optužnici

37. Policijska uprava Sisačka je 20. lipnja 2011. godine podnijela kaznenu prijavu protiv Đ.B., V.M. i D.B. zbog optužbi za ratne zločine protiv civilnog stanovništva. Prijava je uključivala ubojstvo supruga podnositeljice zahtjeva. Istog dana uhićeni su Đ.B., načelnik policijske uprave u Sisku tijekom 1991. i 1992. godine, V.M., policijski zapovjednik na graničnom području Siska i Banovine tijekom 1991. i 1992. godine i

zamjenik načelnika policijske uprave u Sisku, te D.B., pripadnik jedinice Hrvatske vojske „Vukovi”.

38. Točno neutvrđenog datuma otvorena je istraga, a 13. srpnja 2011. godine D.B. je preminuo.

39. Županijsko državno odvjetništvo u Osijeku je 16. prosinca 2011. godine podiglo optužnicu protiv V.M. i D.B. pred Županijskim sudom u Osijeku, navodeći da su oni bili na čelu jedinice čiji su nepoznati članovi počinili više zločina protiv civilnog stanovništva u razdoblju od srpnja 1991. godine do lipnja 1992. godine, uključujući ubojstvo supruga podnositeljice zahtjeva. Optuženi su za ratne zločine protiv civilnog stanovništva.

40. Prvostupanjska presuda donesena je 9. prosinca 2013. godine. V.M. je proglašen krivim za ratne zločine protiv civilnog stanovništva jer je, u svojstvu „zapovjednika policijskih snaga na širem području Siska i Banovine” i „zamjenika načelnika sisačke policije”, dopustio ubojstva osoba srpskog etničkog podrijetla te nije poduzeo potrebne mjere kako bi spriječio ta ubojstva. Mjerodavni dio presude koji se odnosi na bliskog srodnika podnositeljice zahtjeva glasi:

„23. rujna 1991. godine, oko 19:30 sati, četvorica pripadnika pričuvnih snaga sisačke policije, odjevena u maskirne uniforme i sive odore, te naoružana automatskim puškama, stigla su u bijelom kombiju marke Volkswagen riječkih registarskih oznaka u kuću na adresi Janko Rupčić 8 u Novom Selu, koja je prethodno bili oštećena od strane neidentificiranih osoba prije korištenja eksploziva. Pretraživali su prostorije, uhitili njezina vlasnika S.M., odveli ga kombijem na nepoznato odredište i upucali ga; njegovo tijelo pronađeno je 27. listopada 1991. godine na desnoj obali rijeke Save u Bosanskom Šamcu s prostrijelnim ranama glave.”

V.M. je osuđen na osmogodišnju kaznu zatvora. D.B. je oslobođen svih optužbi.

41. Vrhovni sud Republike Hrvatske je 10. lipnja 2014. godine potvrdio okrivljujuću presudu protiv V.M. i povećao mu kaznu na deset godina zatvora.

C. Parnični postupak

42. Dana 27. veljače 2006. godine podnositelji zahtjeva podnijeli su tužbu protiv države pred Općinskim sudom u Sisku tražeći naknadu štete zbog smrti njihovog bliskog srodnika. Tužba je odbijena 3. svibnja 2007. godine, te je navedena presuda povodom žalbe potvrđena od strane Županijskog suda u Sisku 4. prosinca 2009. godine, a povodom revizije od strane Vrhovnog suda Republike Hrvatske dana 27. travnja 2011. godine. Domaći sudovi utvrdili su da je zahtjev bio podnesen nakon isteka zastarnog roka.

43. Naknadna ustavna tužba koju su podnijeli podnositelji zahtjeva odbačena je 8. prosinca 2011. godine.

44. Nakon osuđujuće presude V.M., podnositelji zahtjeva zatražili su ponavljanje parničnog postupka 1. kolovoza 2014. godine. Općinski sud u Sisku prihvatio je taj zahtjev 6. veljače 2015. godine.

II. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO I IZVJEŠĆA

45. Članak 21. Ustava Republike Hrvatske (Narodne novine br. 56/1990, 135/1997, 8/1998, 113/2000, 124/2000 i 28/2001) glasi kako slijedi:

„Svako ljudsko biće ima pravo na život.

...”

46. Člankom 120. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske („Narodne novine” br. 53/1991, 39/1992 i 91/1992) propisana je zatvorska kazna od najmanje pet godina ili od dvadeset godina za ratne zločine protiv civilnog stanovništva.

47. Mjerodavne odredbe Zakona o kaznenom postupku, „Narodne novine” br. 110/1997, 27/1998, 58/1999, 112/1999, 58/2002) propisuju:

Članak 174. stavak 2.

„Da bi mogao ... odlučiti hoće li tražiti istragu ... državni će odvjetnik zahtijevati od redarstvenih vlasti da prikupe potrebne obavijesti i poduzmu druge mjere radi otkrivanja [predmetnog] kaznenog djela i počinitelja ...”

Članak 177.

„Ako postoje osnove sumnje da je počinjeno kazneno djelo za koje se progoni po službenoj dužnosti, redarstvene vlasti dužne su poduzeti potrebne mjere da se pronađe počinitelj kaznenog djela ... te da prikupe sve obavijesti koje bi mogle biti od koristi za uspješno vođenje kaznenog postupka ...”

Članak 185.

Hitne istražne radnje

„Kad je počinitelj kaznenog djela nepoznat, državni odvjetnik može zatražiti da redarstvene vlasti poduzmu pojedine istražne radnje ako bi, s obzirom na okolnosti slučaja, bilo svrhovito da se i prije pokretanja istrage poduzmu takve radnje. Ako državni odvjetnik smatra da pojedine istražne radnje treba poduzeti istražni sudac, ... , predložiti će istražnom sucu da poduzme te radnje. ...”

Članak 187.

„(1) Istraga se pokreće protiv određene osobe kad postoji osnovana sumnja da je počinila kazneno djelo.

(2) U istrazi će se prikupiti dokazi i podaci koji su potrebni da bi se moglo odlučiti hoće li se podignuti optužnica ili obustaviti postupak ...”

Članak 243.

„(1) Ako svjedok koji je uredno pozvan ne dođe, a izostanak ne opravda, ili se bez odobrenja ili opravdanog razloga udalji s mjesta gdje treba biti ispitan, može se naložiti da se prisilno dovede, a može se i kazniti novčano do 20 000 kuna.

(2) Ako svjedok dođe, pa nakon što je upozoren na posljedice neće bez zakonskog razloga svjedočiti, može se kazniti novčano do 20 000 kuna. Ako i nakon toga odbije svjedočiti, može se zatvoriti. Zatvor traje dok svjedok ne pristane svjedočiti ili dok njegovo ispitivanje ne postane nepotrebno, ili dok se kazneni postupak ne završi, ali najdulje do mjesec dana.

...”

48. U Izvješću o radu Državnog odvjetništva Republike Hrvatske za 2012. godinu, podnesenom Saboru u rujnu 2013. godine navodi se da je u razdoblju između 1991. godine i 31. prosinca 2012. godine bilo prijavljeno 13 749 žrtava rata u Republici Hrvatskoj, od kojih je 5.979 ubijeno. Do sada su hrvatske vlasti otvorile istrage protiv 3 436 navodnih počinitelja. 557 osoba proglašeno je krivima za kaznena djela povezana s ratnim sukobom.

49. Mjerodavna odredba Zakona o parničnom postupku („Narodne novine”, br. 53/1991, 91/1992, 58/1993, 112/1999, 88/2001, 117/2003, 88/2005, 57/2011, 148/2011 i 25/2013) glasi kako slijedi:

5. Obnova kaznenog postupka**Članak 421. stavak 1.**

„10) ako stranka sazna za nove činjenice ili nađe ili stekne mogućnost da upotrijebi nove dokaze na temelju kojih je za stranku mogla biti donesena povoljnija odluka da su te činjenice ili dokazi bili upotrijebljeni u prijašnjem postupku.”

50. U pogledu mogućnosti da građanski sud primijeni dulji zastarni rok iz članka 377. Zakona o obveznim odnosima, domaći žalbeni sudovi presudili su da se to može primijeniti samo ako je pravomoćnom presudom u kaznenom postupku utvrđeno da je šteta nastala kao posljedica kaznenog djela. To je stajalište potvrđeno u praksi Vrhovnog suda Republike Hrvatske. Na primjer, u svojoj odluci br. Rev-217/05 – 2 od 20. listopada 2005. godine presudio je kako slijedi:

„Niži je sud ispravno utvrdio da u ovom slučaju nije primjenjiv članak 377. Zakona o obveznim odnosima. ... Dulji zastarni rok [iz članka 377. Zakona o obveznim odnosima] može se primijeniti samo ako je presudom u kaznenom postupku utvrđeno da je šteta prouzročena kaznenim djelom...”

III. MJERODAVNO MEĐUNARODNO PRAVO

51. Statut Međunarodnog kaznenog suda (članak 25.), Statut Međunarodnog kaznenog suda za Ruandu (članak 6.), kao i Statut Međunarodnog kaznenog suda za područje bivše Jugoslavije upućuju na individualnu kaznenu odgovornost. Članak 7. potonjeg glasi:

Individualna kaznena odgovornost

„1. Osoba koja je planirala, poticala, naredila, počinila ili na drugi način pomogla i podržala planiranje, pripremu ili izvršenje nekog od kaznenih djela navedenih u člancima 2. do 5. ovog Statuta snosi individualnu odgovornost za to kazneno djelo.

2. Nijedna optužena osoba, bilo da se radi o šefu države ili vlade ili o odgovornom državnom dužnosniku, ne može biti oslobođena kaznene odgovornosti niti joj se može ublažiti kazna na osnovu njezinog službenog položaja.

3. Ukoliko je neko od djela navedenih u člancima 2. do 5. ovog Statuta počinio podređeni, njegov nadređeni ne može biti oslobođen kaznene odgovornosti ako je znao ili je bilo razloga da zna da se podređeni sprema počiniti takva djela ili da ih je već počinio, a on nije poduzeo nužne i razumne mjere da spriječi takva djela ili kazni počinitelje.

4. Optužena osoba koja je postupala prema naređenju Vlade ili nadređenog ne može biti oslobođena kaznene odgovornosti, ali joj se to može uzeti u obzir kao osnov za ublažavanje kazne ako Međunarodni sud utvrdi da je to u interesu pravde.”

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 2. KONVENCIJE

52. Podnositelji zahtjeva prigovorili su zbog ubojstva S.M. i nedostataka u istrazi u tom pogledu. Podnositelji zahtjeva također su tvrdili da je S.M. ubijen zbog svoje srpske etničke pripadnosti i da nacionalne vlasti nisu istražile tu okolnost. Podnositelji zahtjeva nadalje su prigovorili da na raspolaganju nisu imali učinkovito pravno sredstvo u odnosu na navodnu povredu članka 2. Konvencije. Pozvali su se na članke 2., 13. i 14. Konvencije. Sud će, kao gospodar pravne karakterizacije činjenica predmeta, ispitati ovaj prigovor samo na temelju članka 2. Konvencije koji u mjerodavnom dijelu glasi kako slijedi:

„1. Pravo na život svakog čovjeka zaštićeno je zakonom. ...”

A. Dopuštenost

1. Tvrdnje stranaka

53. Vlada je tvrdila da podnositelji zahtjeva nisu iscrpili sva dostupna domaća pravna sredstva. Tvrdila je da su podnositelji zahtjeva mogli podnijeti pritužbu protiv pojedinih policijskih službenika ili zaposlenika Državnog odvjetništva koji su bili zaduženi za istragu o smrti njihova srodnika. Takva je pritužba mogla rezultirati pokretanjem stegovnog postupka. Što se tiče zaštite od navodnog nezakonitog ponašanja domaćih vlasti, Vlada je istaknula da su podnositelji zahtjeva mogli tražiti naknadu štete od Države temeljem odredaba Zakona o sustavu državne uprave. Vlada

je tvrdila da je Sud u predmetu *D.J. protiv Hrvatske* (br. 42418/10, 24. srpnja 2012.) utvrdio da je takva kombinacija pravnih sredstava učinkovita.

54. U svojem odgovoru, podnositelji zahtjeva naveli su da su nadležna tijela bila upoznata s ubojstvom njihova srodnika već 1991. godine i da su imala obvezu provesti službenu istragu na razini države. Pravna sredstva na koja se pozvala Vlada nisu relevantna.

2. Ocjena Suda

55. Prije nego što se pozabavi pitanjima stranaka koja se odnose na iscrpljivanje domaćih pravnih sredstava, Sud će prvo razmotriti pitanje svoje vremenske nadležnosti.

(a) Spojivost *ratione temporis*

56. Sud je već razmatrao pitanje svoje vremenske nadležnosti s obzirom na materijalni i postupovni aspekt članka 2. Konvencije u sličnim okolnostima i utvrdio je da nema vremensku nadležnost u odnosu na navodnu materijalnu povredu tog članka, ali da ima vremensku nadležnost u odnosu na navodnu postupovnu povredu u odnosu na činjenice koje su se dogodile nakon 5. studenoga 1997. godine, kada je Hrvatska ratificirala Konvenciju (vidjeti predmet *Jelić protiv Hrvatske*, br. 57856/11, odlomci 47.-56., 12. lipnja 2014.). Sud ne vidi razlog da u ovom predmetu odstupa od takvih zaključaka.

57. Iz toga slijedi da je prigovor na temelju materijalnog aspekta članka 2. nespojiv *ratione temporis* s odredbama Konvencije u smislu članka 35. stavka 3. točke a., te mora biti odbačen u skladu s člankom 35. stavkom 4.

(b) Iscrpljivanje domaćih pravnih sredstava

58. Sud je već odlučivao o istim prigovorima vezanim uz iscrpljivanje domaćih pravnih sredstava i odbio ih (vidjeti gore citirani predmet *Jelić protiv* odlomci 59.-67.). Sud ne vidi razlog da u ovom predmetu odstupa od tog stajališta.

59. Slijedi da se Vladin prigovor mora odbiti.

(c) Zaključak o dopuštenosti

60. Sud nalazi da prigovor na temelju postupovnog aspekta članka 2. Konvencije nije očigledno neosnovan u smislu članka 35. stavka 3. točke a. Konvencije. Primjećuje i da nije nedopušten ni po kojoj drugoj osnovi. Stoga se mora proglasiti dopuštenim.

B. Osnovanost

1. Tvrdnje stranaka

61. Vlada je tvrdila da u ovome predmetu nije došlo do povrede postupovnog aspekta članka 2. Dalje je navela da je ovaj predmet bio izrazito složen i osjetljiv i da se optužnica koja je podignuta protiv V.M. i Đ.B. odnosila na trideset i četiri žrtve. Glavni osumnjičeni u predmetu, Đ.B. i V.M., bili su na najvišim službenim položajima sve do 1999. godine, što je otežalo istragu. Pored toga, jedna od specifičnih značajki istraga ratnih zločina bio je nedostatak materijalnih dokaza te je optužba u velikoj mjeri ovisila o iskazu svjedoka. Međutim, svjedoci često nisu bili voljni davati iskaze zbog straha od osvete.

62. Nakon što je Hrvatska postala neovisna država, državni se aparat sastojao od brojnih mladih i neiskusnih službenika koji nisu znali kako rješavati ove ozbiljne probleme. U tim su teškim okolnostima tijela vlasti učinila sve što je bilo u njihovoj moći da se pronađu počinitelji i da ih se privede pravdi. Oni koji su naređivali ubojstva optuženi su, a jedan od optuženih proglašen je krivim za ratne zločine protiv civilnog stanovništva te je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od osam godina.

63. Policija je istražila sve tragove i obavila obavijesne razgovore s nizom svjedoka. Međutim, niti jedan od tragova nije polučio nikakve opipljive rezultate koji bi mogli poslužiti kao temelj za kazneni progon.

64. Podnositelji zahtjeva tvrdili su da je istraga o smrti njihova supruga odnosno oca do sada polučila malo rezultata. Nitko od izravnih počinitelja nije bio optužen, iako su ih neki od svjedoka identificirali. Optužnica na koju se pozvala Vlada tiče se samo onih koji su izdavali naredbe. Rat je završio osamnaest godina prije, pa se obrazloženje Vlade da su službenici bili mladi i neiskusni ne može prihvatiti.

65. Posebice, podnositelji zahtjeva istaknuli su da je drugi podnositelj zahtjeva izjavio da je njegova oca odveo B. i osoba poznata kao Š. Bilo je jasno je da su pripadnici riječke postrojbe koji su u ključno vrijeme bili stacionirani u vatrogasnoj postaji u Novom Selu bili umiješani u ubojstvo S.M. N.S., inače poznat kao Š., i B.V. bili su članovi te postrojbe. Unatoč snažnim pokazateljima da su ta dvojica uhitila S.M., domaća tijela u tom pogledu nisu provela temeljitu istragu. Te su dvije osobe rekly da nisu bile umiješane u ubojstvo S.M. i njihova je izjava zadovoljila domaća tijela koja su odustala od daljnjih pokušaja da ih se kazneno goni.

2. Ocjena Suda

(a) Opća načela

66. Sud ponavlja da je članak 2. jedan od temeljnih odredaba Konvencije. U njemu su sadržane osnovne vrijednosti demokratskih društava koja čine Vijeće Europe. Cilj i svrha Konvencije kao instrumenta

zaštite pojedinačnih ljudskih bića zahtijevaju da se članak 2. tumači i primjenjuje tako da njegova jamstva budu praktična i učinkovita (vidjeti, među mnoštvom drugih izvora, predmet *Anguelova protiv Bugarske*, br. 38361/97, odlomak 109., ESLJP 2002-IV).

67. Obveza zaštite prava na život iz članka 2. Konvencije, u vezi s općom obvezom države iz članka 1. Konvencije da „osigura svakoj osobi pod [svojom] jurisdikcijom prava i slobode određene Konvencijom”, također podrazumijeva da treba postojati neki oblik djelotvorne službene istrage kada su pojedinci ubijeni primjenom sile (vidjeti predmet *Armani Da Silva protiv Ujedinjene Kraljevine* [VV], br. 5878/08, odlomak 230., 30. ožujka 2016.).

68. Država stoga mora osigurati, svim sredstvima koja su joj na raspolaganju – pravnima ili drugima – da se zakonodavni i administrativni okvir uspostavljen radi zaštite prava na život pravilno provodi, a da se sva kršenja tog prava suzbijaju i kažnjavaju (vidjeti predmet *Armani Da Silva*, gore citiran, odlomak 230.).

69. Da bi bila „učinkovita”, u smislu članka 2. Konvencije, istraga najprije mora biti prikladna. To znači da mora biti sposobna dovesti do utvrđivanja činjenica, zaključka je li uporabljena sila bila opravdana ili ne u tim okolnostima te do utvrđivanja identiteta i – ako je to primjereno – kažnjavanja odgovornih. To nije obveza rezultata, već sredstava. Vlasti moraju poduzeti sve razumne korake koje mogu kako bi pribavile dokaze o incidentu, uključujući, *inter alia*, svjedočenja očevidaca, forenzičke dokaze i, ako je to primjenjivo, obdukciju koja osigurava potpun i točan popis ozljeda i objektivne analize kliničkih nalaza, uključujući uzrok smrti. Nadalje, tamo gdje je službenik države koristio silu, istraga također mora biti učinkovita u smislu da je sposobna dovesti do utvrđivanja je li uporabljena sila bila opravdana ili ne u tim okolnostima. Svaki nedostatak istrage koji umanjuje mogućnost utvrđivanja uzroka smrti ili odgovorne osobe riskira neispunjavanje te norme (vidjeti gore citirani predmet *Armani Da Silva*, odlomak 233.).

70. Posebice, zaključci istrage moraju se temeljiti na iscrpnoj, objektivnoj i nepristranoj analizi svih relevantnih elemenata. Propust u slijeđenju očitog pravca istrage u znatnoj mjeri potkopava sposobnost istrage da utvrdi činjenice slučaja i da utvrdi identitet odgovornih. Unatoč tome, priroda i stupanj ispitivanja koji udovoljavaju najnižem pragu učinkovitosti istrage ovise o okolnostima pojedinog slučaja. Priroda i stupanj ispitivanja moraju se procijeniti na temelju svih relevantnih činjenica i s obzirom na praktičnu stvarnost istraživanja. U slučaju kada je sumnjiva smrt uzrokovana djelovanjem službenika Države, nadležne domaće vlasti moraju primijeniti posebno strogo ispitivanje u istrazi koja slijedi (vidjeti gore citirani predmet *Armani Da Silva*, odlomak 234.).

71. Zahtjev žurnosti i razumne učinkovitosti podrazumijeva se u ovome kontekstu (vidjeti predmete *Yaşa protiv Turske*, 2. rujna 1998., odlomci

102.-104., Izvješća 1998-VI; i *Mahmut Kaya protiv Turske*, br. 22535/93, odlomci 106.-107., ESLJP 2003-III). Mora se prihvatiti da mogu postojati prepreke ili poteškoće koje sprečavaju napredak u istrazi u određenoj situaciji (vidjeti gore citirani predmet *Armani Da Silva*, odlomak 237.). Međutim, kada su se događaji odvijali u dalekoj prošlosti, moguće je da se zbog proteka vremena razina hitnosti smanjila; neodgodivost poduzimanja potrebnih istražnih radnji u razdoblju nakon događaja vjerojatno više neće postojati (vidjeti predmet *Brecknell protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 32457/04, odlomci 79.-81., 27. studenoga 2007.). Standard žurnosti u takvim povijesnim predmetima uvelike se razlikuje od standarda koji se primjenjuje na nedavne događaje u kojima je vrijeme često od presudne važnosti za očuvanje ključnih dokaza na mjestu zločina i za ispitivanje svjedoka dok su njihova sjećanja još uvijek svježija i detaljnija (vidjeti predmet *Emin i drugi protiv Cipra*, br. 59623/08 i dr., (odl.) 3. travnja 2012.; i *Gürtekin i drugi protiv Cipra*, br. 60441/13, 68206/13 i 68667/13, odlomak 21., 11. ožujka 2014.; vidjeti i predmet *Palić protiv Bosne i Hercegovine*, br. 4704/04, odlomak 70., 15. veljače 2011. u vezi sa složenim situacijama nakon sukoba).

(b) Primjena tih načela na ovaj predmet

72. Sud najprije primjećuje tvrdnju Vlade da je predmet bio vrlo složen i da se ticao trideset i četiri žrtve, te da se hrvatski državni aparat na početku državne neovisnosti većinom sastojao od neiskusnih i mladih službenika koji se nisu znali nositi s tako teškom situacijom. Sud prihvaća da je predmet doista složen i da postoje elementi koji upućuju na to da se odnosio na ciljano ubojstva srpskih civila od strane pripadnika hrvatske policije i vojske na sisačkom području kroz dulje vremensko razdoblje tijekom 1991. i 1992. godine (vidjeti gore citirani predmet *Jelić*, odlomak 78.). Sud je svjestan da je ova situacija bila osjetljiva za državu koja je bila u ratu i također prihvaća da su tijekom rata i na početku državne neovisnosti državna tijela bila suočena s teškom situacijom (usporediti s predmetom *B. i drugi protiv Hrvatske*, br. 71593/11, odlomak 62., 18. lipnja 2015.).

73. S tim u vezi Sud primjećuje da je Hrvatska proglasila neovisnost 8. listopada 1991. godine i da su sve vojne operacije okončane u kolovozu 1995. godine. U siječnju 1998. godine prestao je mandat UNTAES-a i počeo je miran prijenos vlasti na hrvatske vlasti (vidjeti odlomak 7. gore). Sud prihvaća da se određene odgode istrage ubojstava srpskih civila tijekom rata i poslijeratnog oporavka mogu pripisati ukupnoj situaciji u Hrvatskoj, poslijeratnoj državi koja je tek nedavno postala neovisna i kojoj je trebalo određeno vrijeme da organizira svoj državni aparat i da njezini službenici steknu iskustvo. Sud također napominje da grad Sisak nikada nije bio okupiran i da je od hrvatske neovisnosti bio pod nadzorom hrvatskih vlasti.

74. Sud priznaje napore Državnog odvjetništva koje je u srpnju 2005. godine zatražilo od županijskih državnih odvjetništava da svoje aktivnosti

usmjere na pronalaženje počinitelja i prikupljanje relevantnih informacija (vidjeti odlomak 33. gore). Daljnja cjelovita mjera Državnog odvjetništva uslijedila je u listopadu 2008. godine, kada je izdan napatuk županijskim državnim odvjetništvima da promiču nepristranu istragu svih ratnih zločina, neovisno o etničkoj pripadnosti uključenih (vidjeti odlomak 34. gore). Sud također potvrđuje da su tijela kaznenog progona do 31. prosinca 2012. godine pokrenula istrage protiv ukupno 3.436 navodnih počinitelja i da je doneseno 557 osuđujućih presuda (vidjeti odlomak 48. gore).

75. Glede ubojstva supruge, odnosno oca podnositelja zahtjeva, Sud napominje da se ono dogodilo tijekom rata, točno neutvrđenog datuma između 23. rujna i 27. listopada 1991. godine, na sisačkom području. Čini se da je tek u prosincu 2002. godine gđa Z.M., supruga žrtve, poslala dopis Ministarstvu unutarnjih poslova u Zagrebu, navodeći da su 23. rujna 1991. godine njenog muža odveli muškarci u crnim uniformama, a potom ga i ubili. Nakon toga je pokrenuta istraga. Stoga će Sud razmotriti korake koje su poduzela mjerodavna tijela od prosinca 2002. godine.

76. Što se tiče postupovnog aspekta članka 2. Konvencije, Sud primjećuje da je jednu osobu, V.M., prvostupanjski sud osudio za ratne zločine protiv civilnog stanovništva u njegovom svojstvu zapovjednika policijskih snaga na širem području Siska i Banovine te u svojstvu zamjenika načelnika sisačke policije jer je dopustio ubojstva osoba srpskog etničkog podrijetla te nije poduzeo potrebne mjere za sprječavanje tih ubojstava (vidjeti odlomke 40. i 41. gore). Međutim, nije utvrđeno tko su izravni počinitelji. S tim u vezi, Sud ponavlja da u kontekstu ratnih zločina treba razlikovati odgovornost nadređenih (zapovjednika) od odgovornosti njihovih podređenih. Kažnjavanje nadređenih zbog propusta u poduzimanju potrebnih i razumnih mjera u cilju sprječavanja ili kažnjavanja ratnih zločina koje su počinili njihovi podređeni ne oslobađa podređene od njihove kaznene odgovornosti (vidjeti gore citirani predmet *Jelić*, odlomak 88.).

77. Što se tiče izjava danih policiji pomoću kojih bi se mogli identificirati mogući izravni počinitelji, Sud primjećuje da su prva podnositeljica zahtjeva i drugi podnositelj zahtjeva, te hrvatski vojnici I.D. i S.J. svi vidjeli da je S.M. odveden, svi su rekli da su barem trojica hrvatskih vojnika stigla u kuću obitelji M. u Novom Selu u bijelom kombiju marke Volkswagen riječkih registarskih oznaka. Dvojica njih, čija su lica bila zamaskirana, odvela su S.M., dok je treća - a možda i četvrta osoba - ostala u kombiju.

78. Tijekom obavijesnog razgovora 19. prosinca 2002. godine, prva podnositeljica zahtjeva izjavila je da je njezin sin R. poznavao dvojicu muškaraca koja su odvela njezina supruga kao Š. i B., vojnike iz Rijeke.

79. Tijekom obavijesnog razgovora 2. prosinca 2003. godine (vidjeti odlomak 31. gore), drugi podnositelj zahtjeva, koji je također bio nazočan kada su njegova oca odvela dvojica hrvatskih vojnika, rekao je da je čuo kako se ta dvojica muškaraca jedan drugome obraćaju kao Š. i B. Vidio je

lice osobe Š. i prepoznao ga. Drugi podnositelj zahtjeva nije prepoznao Š. na fotografiji koju mu je pokazala policija. U obavijesnom razgovoru od 5. siječnja 2005. godine (vidjeti odlomak 32. gore), drugi podnositelj zahtjeva rekao je da bi mogao prepoznati Š. jer je imao karakteristično lice. U obavijesnom razgovoru od 22. prosinca 2008. godine (vidjeti odlomak 35. gore), drugi podnositelj zahtjeva rekao je da su osobe koje su odvele njegova oca sve imale fantomke preko lica.

80. Vlasti nisu suočile drugog podnositelja zahtjeva sa Š. iako je drugi podnositelj zahtjeva rekao da bi ga uživo mogao prepoznati, a osobito da čuje njegov glas (vidjeti odlomke 31. i 32. gore i usporediti s predmetom *Skendžić i Krznarić protiv Hrvatske*, br. 16212/08, odlomak 86., 20. siječnja 2011.).

81. I.D. i J.S. rekli su da su osobe koje su odvele S.M. sve imale fantomke preko lica. I.D. je rekao da je kasnije čuo da su Š. i B. bili muškarci koji su odveli S.M.

82. Prema mišljenju Suda, gore navedene izjave ukazivale su na to da su hrvatski vojnici N.S., inače poznat kao Š., a vjerojatno i vojnici B., čiji je identitet ostao nepoznat, bili umiješani u uhićenje S.M. Kada je 2003. godine policija s njim obavila obavijesni razgovor, N.S. je rekao da nema nikakvih saznanja o uhićenju civila u Novom Selu i ubojstvu S.M. (vidjeti odlomak 28. gore).

83. Izjave nekoliko hrvatskih vojnika ispitanih između 28. srpnja i 25. rujna 2003. godine ukazuju na sljedeće. Riječka je postrojba podijeljena na dvije skupine. Jedna od tih skupina bila je stacionirana u vatrogasnoj postaji u Novom Selu i njezini su pripadnici bili D.P., njezin vođa, N.S., inače poznat kao Š., B.V., Lj.G. i M.M. Ta je skupina imala dva kombija, jedan svijetlo plavi marke Citroen i drugi bijeli marke Volkswagen, unajmljen od strane društva za najam vozila, te su oba imala riječke registarske oznake.

84. Neki od hrvatskih vojnika potvrdili su da su čuli glasine kako su tijekom njihova boravka u Novom Selu određeni civili odvođeni iz svojih domova, te da su neki od njih likvidirani (vidjeti odlomke 23., 26. i 29. gore).

85. S obzirom na izjave drugog podnositelja zahtjeva i ostalih svjedoka, pripadnika Hrvatske vojske (vidjeti odlomke 15., 18.-24., 26. i 29. gore), čiji kredibilitet nije doveden u pitanje, bilo je za očekivati da će vlasti poduzeti adekvatne mjere da nadalje istraže to pitanje, na primjer da suoče drugog podnositelja zahtjeva i N.S. (usporediti s naprijed citiranim predmetom *Skendžić i Krznarić*, odlomak 86.).

86. S obzirom na prirodu izjava svjedoka, Sud smatra da vlasti nisu učinile sve što je bilo u njihovoj moći kako bi se identificirali izravni počinitelji. S tim u vezi Sud primjećuje da dokumenti koje su stranke dostavile upućuju na to da je ispitivanje okolnosti uhićenja i ubojstva S.M. od strane domaćih tijela ostalo na razini policijskog izvida, budući da nema dokaza da je istražni sudac saslušao druge svjedoke. Međutim, Zakon o

kaznenom postupku dopušta hitnu istragu protiv nepoznatih počinitelja (vidjeti članak 185. Zakona o kaznenom postupku citiran u odlomku 37. gore). Razlika između policijskog izvida i istrage je u tome što izjave dane policiji tijekom izvida predstavljaju samo neslužbene izjave i ne mogu se koristiti kao dokaz u kaznenom postupku. Istragu pak provodi istražni sudac i izjave dane pred njim predstavljaju valjani dokaz (vidjeti gore citirani predmet *B. i drugi protiv Hrvatska*, odlomak 71.). S tim u vezi Sud posebice ističe da se u izvješću koje je sastavila sisačka policija od 30. rujna 2003. godine navodi da je D.P., koji je navodno bio neslužbeni zapovjednik „skupine iz Rijeke”, rekao da se „konzultirao sa svojim nadređenima koji su mu savjetovali da ne daje izjavu” (vidjeti odlomak 30. gore).

87. Ishod istrage od presudne je važnosti glede osiguranja da se ne potkopa odvrćajući učinak pravosudnog sustava i značaj uloge koju on treba imati u sprječavanju povreda prava na život (vidjeti predmet *Gäfgen protiv Njemačke* [VV], br. 22978/05, odlomak 121., ESLJP 2010 i u njemu navedenw predmete).

88. Sud je također smatrao da glavna svrha izricanja kaznenih sankcija uključuje odmazdu kao oblik pravde za žrtve i generalnu prevenciju u cilju sprječavanja novih povreda i poštivanja vladavine prava. Međutim, niti jedan od ovih ciljeva ne može se ostvariti ukoliko se navodni počinitelji ne privedu pravdi. Propust vlasti da nastave progon mogućih izravnih počinitelja potkopava učinkovitost kaznenopravnog mehanizma usmjerenog na sprječavanje, suzbijanje i kažnjavanje nezakonitih usmrćenja. Poštivanje postupovnih obveza države iz članka 2. zahtijeva od domaćeg pravnog sustava da pokaže svoju sposobnost i spremnost da primijeni kazneni zakon protiv onih koji su drugome nezakonito oduzeli život (vidjeti predmete *Nachova ai drugi protiv Bugarske*[VV], br. 43577/98 i 43579/98, odlomak 160., ESLJP 2005-VII; *Ghimp i drugi protiv Republike Moldavije*, br. 32520/09, odlomak 43., 30. listopada 2012.; i gore citirani predmet *Jelić*, odlomak 90.).

89. Uzimajući u obzir prethodno navedeno, Sud smatra da su prethodno opisani nedostaci dovoljni za donošenje zaključka da domaća tijela nisu provela prikladnu i učinkovitu istragu okolnosti vezanih uz ubojstvo supruga, odnosno oca podnositelja zahtjeva, S.M. Stoga je sukladno tome došlo do povrede postupovne obveze iz članka 2. Konvencije.

II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 3. KONVENCIJE

90. Podnositelji zahtjeva također su prigovorili da im je smrt njihova supruga odnosno oca uzrokovala patnju. Pozvali su se na članak 3. Konvencije koji glasi kako slijedi:

„Nitko se ne smije podvrgnuti mučenju ni nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju.”

91. Sud je već ispitao isti prigovor u predmetu *Jelić* u okolnostima koje su usporedive s ovim predmetom i zaključio sljedeće:

„112. ... unatoč strašnim okolnostima, podnositeljica zahtjeva je pretrpjela neizvjesnost, bol i uznemirenost koji su karakteristični za specifični fenomen nestanka (vidjeti, suprotno tome, predmet *Luluyev i ostali protiv Rusije*, br. 69480/01, odlomak 115., ESLJP 2006-XIII (izvadci)).

113. U takvim okolnostima Sud smatra kako se ne može utvrditi da je patnja podnositeljice zahtjeva dosegla dimenziju i karakter različit od emocionalne uznemirenosti koja se može smatrati neizbježnom za srodnike osobe koja je bila žrtva teške povrede ljudskih prava.”

92. Sud ne vidi nikakav razlog da u ovom predmetu odstupa od tog stajališta. Prema tome, ovaj prigovor očigledno je nedopušten te ga se mora odbaciti u skladu s člankom 35. stavkom 3. točkom a. i stavkom 4. Konvencije.

III. OSTALE NAVODNE POVREDE

93. Podnositelji zahtjeva prigovorili su na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije da su im nacionalni sudovi, pogrešno zaključivši da je njihov zahtjev za naknadu štete podnesen nakon isteka zastarnog roka, uskratili pravo na pristup sudu jer nisu ispitali osnovu njihovog tužbenog zahtjeva. Pozvali su se i na članak 5. Konvencije vezano uz odvođenje njihova supruga i oca od strane uniformiranih osoba u kolovozu 1991. godine

94. Glede prigovora na temelju članka 5. Konvencije, Sud primjećuje da je on povezan s događajima iz 1991. godine, a Konvencija je stupila na snagu u odnosu na Hrvatsku 5. studenoga 1997. godine. Slijedi da je ovaj prigovor *ratione temporis* nespojiv s odredbama Konvencije u smislu članka 35. stavka 3. točke a. te da ga se mora odbaciti u skladu s člankom 35. stavkom 4.

95. Glede prigovora na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije, Sud primjećuje da su, nakon osude V.M., podnositelji zahtjeva tražili i dobili ponavljanje parničnog postupka (vidjeti odlomak 44. gore). Sukladno tome, ovaj prigovor je preuranjen i mora ga se odbaciti na temelju članka 35. stavaka 1. i 4. Konvencije, zbog neiscrpljivanja domaćih pravnih sredstava.

IV. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

96. Člankom 41. Konvencije propisano je sljedeće:

„Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravičnu naknadu povrijeđenoj stranci.”

A. Šteta

97. Podnositelji zahtjeva potraživali su 3 000 eura (EUR) na ime imovinske štete u odnosu na troškove nastale podizanjem spomenika na grobu njihova srodnika i 30 000 EUR na ime neimovinske štete.

98. Vlada je smatrala da su potraživani iznosi prekomjerni, neutemeljeni i nepotkrijepljeni.

99. Sud ponavlja da mora postojati jasna uzročna veza između naknade štete koju podnositelji zahtjeva traže i povrede Konvencije. Međutim, u ovom predmetu Sud je utvrdio samo povredu postupovnog aspekta članka 2. Prema tome, Sud smatra da ne postoji uzročna veza između zahtjeva za naknadu imovinske štete i utvrđene povrede, te odbija zahtjev za naknadu imovinske štete.

100. S druge strane, uzimajući u obzir sve okolnosti ovoga predmeta, Sud prihvaća da su podnositelji zahtjeva pretrpjeli neimovinsku štetu koja ne može biti nadoknađena pukim utvrđivanjem povrede. Temeljeći svoju ocjenu na pravičnoj osnovi, Sud dodjeljuje podnositeljima zahtjeva solidarno ukupni iznos od 20 000 EUR na ime naknade neimovinske štete, uz sve poreze koji bi im mogli biti zaračunati.

B. Troškovi i izdaci

101. Podnositelji zahtjeva potraživali su i 1 000 EUR na ime troškova i izdataka nastalih pred Sudom i 12 300 EUR na ime troškova nastalih u parničnom postupku za naknadu štete u vezi sa smrću njihovog supruga odnosno oca.

102. Vlada je navela da se potraživani troškovi i izdaci odnose na domaći postupak koji nije imao nikakve veze s postupkom pred Sudom, te stoga zahtjev treba odbiti.

103. Što se tiče troškova i izdataka, Sud najprije mora utvrditi jesu li troškovi i izdaci navedeni od strane zastupnika podnositelja doista nastali, a zatim jesu li oni bili neophodni (vidjeti gore citirani predmet *McCann i drugi*, odlomak 220., i predmet *Fadeyeva protiv Rusije*, br. 55723/00, odlomak 147., ESLJP 2005-IV).

104. Što se tiče zahtjeva za naknadu troškova, Sud prihvaća zahtjev podnositelja u odnosu na troškove i izdatke nastale pred njim i u tom pogledu im dodjeljuje 1.000 EUR. Međutim, što se tiče troškova i izdataka nastalih pred domaćim sudovima tijekom parničnog postupka za naknadu štete, Sud primjećuje da u pogledu tih postupaka nije utvrđena nikakva povreda, te sukladno tome odbija zahtjev za naknadu troškova koji su nastali u tim postupcima.

C. Zatezne kamate

105. Sud smatra primjerenim da se stopa zatezne kamate temelji na najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke uvećanoj za tri postotna poena.

IZ TIH RAZLOGA, SUD

1. Jednoglasno *utvrđuje* da je prigovor koji se odnosi na postupovni aspekt članka 2. dopušten, a ostatak zahtjeva nedopušten;
2. *Presuđuje*, sa četiri glasa prema tri, da je došlo do povrede članka 2. Konvencije u njezinom postupovnom aspektu;
3. *Presuđuje*, sa četiri glasa prema tri,
 - (a) da tužena država treba isplatiti podnositeljima zahtjeva solidarno, u roku od tri mjeseca od dana kad presuda postane konačna u skladu s člankom 44. stavkom 2. Konvencije, sljedeće iznose koje je potrebno preračunati u hrvatske kune prema tečaju važećem na dan isplate:
 - (i) 20 000 EUR (dvadeset tisuća eura) na ime neimovinske štete, uz sve poreze koji bi se mogli zaračunati;
 - (ii) 1 000 EUR (tisuću eura) na ime troškova i izdataka, uz sve poreze koje bi se mogli podnositeljima zahtjeva zaračunati;
 - (b) da se od proteka prethodno navedena tri mjeseca do namirenja na prethodno spomenute iznose plaća obična kamata prema stopi koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećanoj za tri postotna poena;
4. Jednoglasno *odbija* preostali dio zahtjeva podnositelja za naknadu troškova i izdataka.

Sastavljeno na engleskom jeziku i otpravljeno u pisanom obliku 2. svibnja 2017. godine u skladu s pravilom 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Stanley Naismith
Tajnik

Işıl Karakaş
Predsjednica

U skladu s člankom 45. stavkom 2. Konvencije i pravilom 74. stavkom 2. Poslovnika Suda, ovoj se presudi dodaje izdvojeno mišljenje sudaca Gričoa, Turković i Kjølbroa.

A.I.K.
S.H.N.

SUPROTSTAVLJENO MIŠLJENJE SUDACA GRITCOA, TURKOVIĆ I KJØLBROA

1. Izražavamo žaljenje što se ne možemo složiti s našim kolegama u utvrđenju da je došlo do povrede članka 2. Konvencije u njezinom postupovnom aspektu (vidjeti odlomke 72. do 89. ove presude). Ne dovodimo u pitanje rekapitulaciju općih načela kojima se vodi sudska praksa Suda u vezi s postupovnim obvezama država iz članka 2. Konvencije u odnosu na učinkovitu službenu istragu (vidjeti odlomke 66. do 71. presude). Također se slažemo s većinom da u kontekstu ratnih zločina treba razlikovati nadređenu (zapovjednu) odgovornost od odgovornosti njima podređenih osoba i da kažnjavanje nadređenih zbog propusta u poduzimanju potrebnih i razumnih mjera u cilju sprječavanja ili kažnjavanja ratnih zločina koje su počinili njihovi podređeni, ne oslobađa podređene od njihove kaznene odgovornosti (vidjeti odlomak 76. presude koji se poziva na predmet *Jelić protiv Hrvatske*, br. 57856/11, odlomak 88., 12. lipnja 2014.). Međutim, razilazimo se u primjeni tih općih načela na činjenične okolnosti ovoga predmeta.

2. Većina je smatrala da domaća tijela nisu provela učinkovitu istragu okolnosti vezanih uz ubojstvo S.M. na dva načina: prvo, nesuočavanjem drugog podnositelja zahtjeva i S.N. (vidjeti odlomak 85. presude), i drugo, ostavljanjem ispitivanja na razini policijskog izvida (vidjeti odlomak 86. presude). Smatramo da su obje tvrdnje neuvjerljive, pogotovo zato što se priroda i stupanj ispitivanja od strane domaćih tijela koja provode istragu moraju ocijeniti na temelju svih relevantnih činjenica i s obzirom na praktičnu stvarnost istražnih radnji (vidjeti predmete *Armani da Silva protiv U.K.* [VV], br. 5878/08, odlomak 234., 30. ožujka 2016.; *Velcea i Mazăre protiv Rumunjske*, br. 64301/01, odlomak 105., 1. prosinca 2009.; i *Mustafa Tunç i Fecire Tunç* [VV], br. 24014/05, odlomak 175., 14. travnja 2015.). Štoviše, kako je Sud naglasio u predmetu *Mustafa Tunç i Fecire Tunç* (odlomak 225.), poštovanje postupovnog zahtjeva članka 2. ocjenjuje se na temelju nekoliko bitnih parametara: primjerenosti istražnih mjera, brzini istrage, uključenosti obitelji pokojnika i neovisnosti istrage. Ti su elementi međusobno povezani i svaki od njih, uzet zasebno, nije sam sebi svrha. To su kriteriji koji, uzeti zajedno, omogućuju ocjenjivanje stupnja djelotvornosti istrage. Upravo u svezi te svrhe učinkovite istrage moraju se procijeniti sva pitanja.

3. Imajući to na umu, smatramo da je važno napomenuti sljedeće. Iako je drugi podnositelj zahtjeva izjavio da bi mogao prepoznati Š. uživo, osobito ako čuje njegov glas (vidjeti odlomak 80. presude), smatramo da je suočavanje drugog podnositelja zahtjeva s N.S. koji je bio poznat kao Š. moglo biti od male, ako i bilo kakve praktične i/ili dokazne vrijednosti u

ovom predmetu zbog tri glavna razloga. Prvo, iako je drugi podnositelj zahtjeva izjavio da bi mogao prepoznati Š. jer je imao karakteristično lice, kad mu je policija pokazala osamnaest fotografija, uključujući i Š., nije ga prepoznao (vidjeti odlomak 79. presude). Drugo, drugi podnositelj zahtjeva dao je kontradiktorne izjave u vezi sa Š. On je bio je jedini od petorice izravnih očevidaca uhićenja njegova oca (njegova majka, njegov brat i dva susjeda) koji je prvotno tvrdio da Š. nije nosio fantomku, da je vidio njegovo lice i prepoznao ga (vidjeti odlomke 31. i 79. presude). Drugi svjedoci izjavili su da su sva četiri muškarca koji su odvela S.M. imala pokriveno lice (vidjeti odlomak 77. presude). Drugi podnositelj zahtjeva, u svojoj kasnijoj izjavi, rekao je da su vojnici koji su odveli njegova oca imali fantomke na licima (vidjeti odlomke 35. i 79. presude). Stoga, prema njegovoj vlastitoj priči, on zapravo nije vidio lice Š. na dan događaja. Dakle, čak i da je prepoznao Š. prilikom suočenja, to ne bi nužno potvrdilo da je Š. bio među osobama koje su uhitile njegova oca. Treće, čak i da je drugi podnositelj zahtjeva prepoznao glas Š. prilikom suočenja s njim, takvo bi prepoznavanje imalo malu dokaznu vrijednost, jer mu je Š. bio poznat neovisno o ključnom događaju, kao i zbog proteka vremena. Prošlo je više od dvadeset godina od događaja. U takvim okolnostima smatramo da se policiju ne može kriviti zato što nije suočila drugog podnositelja zahtjeva sa S.N. i nalazimo da takvo nesuočavanje nije umanjilo učinkovitost istrage. Štoviše, tako dobiveni dokazi bi imali malo, ako bi uopće i imali, vjerodostojnosti u postupku, što bi onda moglo otvoriti pitanje prava okrivljenika na pošteno suđenje (vidjeti predmet *Laska i Lika protiv Albanije*, br. 12315/04 i 17605/04, 20. travnja 2010.).

4. Nadalje, ne slažemo se s većinom da je istraga okolnosti uhićenja i ubojstva S.M. od strane domaćih tijela ostala na razini policijskog izvida (vidjeti odlomak 86. presude). Istraga je bila dio šire istrage ratnih zločina počinjenih na sisačkom području. Točno neutvrđenog datuma otvorena je službena istraga protiv Đ.B., V.M. i D.B. (vidjeti odlomak 38. presude). Istraga je obuhvaćala ubojstvo S.M. Ništa nije sprječavalo suca istrage, državnog odvjetnika ili sudove da uzmu službene izjave u vezi s uhićenjem i ubojstvom S.M. od bilo kojeg od svjedoka. Doista, neki od svjedoka koje je policija ispitala u vezi s uhićenjem i ubojstvom S.M. tijekom policijskog izvida, osobito drugi podnositelj zahtjeva R.M. i očevidac I.D., bili su uključeni kao svjedoci u suđenje V.M.-u i dali su svoje iskaze na sudu. Njihova svjedočenja, kako su zabilježena u presudi protiv V.M., odgovarala su tvrdnjama koje su prethodno dali policiji kada su s njima obavljani obavijesni razgovori u vezi s ubojstvom S.M. Zločini za koje je V.M. bio osuđen uključivali su ubojstvo S.M. (vidjeti odlomke 6., 37. do 41. presude).

5. Tijekom policijskog izvida vezanog uz okolnosti uhićenja i ubojstva S.M., policija je identificirala devetnaestoricu od dvadeset i dva pripadnika policijskih snaga („Hrvatske vojske”) stacioniranih u Novom Selo u vrijeme kad se zbio ključni događaj, te je zakazala obavijesne razgovore sa svima od njih, uključujući N.S. (poznat kao Š). D.P. je bio jedini koji je odbio dati izjave policiji. U to je vrijeme bio zaposlen u tajnoj vojnoj službi, i prema navodima prema R., njegovi su mu nadređeni savjetovali da ne svjedoči (vidjeti odlomak 86. presude, cf. izvješće policije u spisu). Obavljeni su obavijesni razgovori sa svih osamnaest pripadnika hrvatske vojske i nitko od njih nije imao konkretno ili izravno saznanje o mogućim počiniteljima, osim glasina (vidjeti odlomke 19., 23., 26. i 29. presude). Identitet B. ostao je nepoznat (vidjeti odlomak 82. presude). N.S. je bio identificiran kao Š. Prilikom ispitivanja, potvrdio je da je bio stacioniran u Novom Selu, ali je zaničavao bilo kakvu uključenost u otmicu i ubojstvo S.M. Nije bilo nikakvih daljnjih tragova u vezi s njim (ibid.). Drugi podnositelj zahtjeva sam je rekao da mu je jedan od prijatelja rekao da je vidio njegova oca u centru za zadržavanje u Sisku oko tri tjedna nakon što je S.M. uhićen (vidjeti odlomak 32. presude). Istraga nije mogla potvrditi kada točno i pod kojim okolnostima je S.M. bio ubijen. Nakon ispitivanja svih identificiranih svjedoka (više od dvadeset), osim D.P., nisu se pojavili nikakvi tragovi o bilo kakvim mogućim izravnim počiniteljima. U tim okolnostima, suprotno većini (vidjeti odlomak 86. presude), smatramo da nije bilo nerazumno što je državni odvjetnik zaključio da za sada nije bilo potrebe za daljnjom istragom. Za razliku od većine, ne smatramo da je neuzimanje službene izjave D.P., u kontekstu svih ostalih poduzetih istražnih radnji i dostupnih dokaza, u toj mjeri smanjilo učinkovitost istrage da se opravda utvrđenje postupovne povrede članka 2. Konvencije. To je osobito točno s obzirom na činjenicu da ne postoji zastara za ratne zločine i zločine protiv čovječnosti, te da istraga u ovom predmetu (kao i u bilo kojem drugom predmetu koji se odnosi na ratne zločine u Hrvatskoj) nije, niti je mogla biti; takvi se predmeti moraju redovito ažurirati, a da se otkriju bilo kakvi novi tragovi, istraga se u bilo kojem trenutku može nastaviti. S tim u vezi ističemo kako nije zadatak Suda da upravlja funkcioniranjem, i primjenom postupaka, kaznenih, istražnih i pravosudnih sustava u državama ugovornicama (vidjeti gore citirani predmet *Armani da Silva*, odlomak 278.).

6. Uzimajući u obzir sva gore navedena razmatranja, ne smatramo da je bilo značajnih previda ili propusta u istrazi uhićenja i ubojstva S.M. Činjenično stanje predmeta pokazuje da je policija slijedila sve tragove, ažurirala izjave svjedoka, tražila svjedoke i pratila što je više moguće imena mogućih osumnjičenika koje su svjedoci spomenuli. Ispitani su svi svjedoci do kojih se moglo doći, ukupno više od dvadeset, osim D.P. (vidjeti, suprotno tome, gore citirani predmet *Jelić*, odlomci 89.-95.), prikupljeni su i pregledani dostupni dokazi (vidjeti, suprotno tome, predmet *Charalambous*

i drugi protiv Turske (odl.), broj 46744/07, odlomak 65., 3. travnja 2012.). Neizbježno, s obzirom na protek od više od dvadeset godina od događaja, neki od mogućih svjedoka u međuvremenu su preminuli (cf. predmet *Gürtekin i drugi protiv Cipra* (odl.), br. 60441/13 itd., odlomak 25., 11. ožujka 2014.). Činjenica da se u istrazi nisu uspjeli identificirati počinitelji ubojstva S.M. ne znači nužno da je istraga bila neučinkovita. U ovim se okolnostima vlastima ne može staviti na teret bilo kakva skrivljena nepažnja, jasna loša namjera ili nedostatak volje (ibid., odlomak 27.). Doista, kako je Sud u mnogo navrata presudio (vidjeti, na primjer, predmet *Hugh Jordan protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 24746/94, odlomak 107., ESLJP 2001-III i gore citirani predmet *Palić*, odlomak 65.), postupovna obveza iz članka 2. nije obveza rezultata, već sredstava. Važno je da su domaće vlasti učinile sve što se od njih moglo razumno očekivati u okolnostima ovog konkretnog slučaja.

7. To nas navodi na zaključak da se ovaj predmet ne može usporediti s predmetom *Jelić* (u kojem su tri svjedoka, od kojih su neki bili očevici, izjavila da je A.H. osobno pucao u Vasu Jelića i ubio ga, gore citiran, odlomak 89.), već s čitavim nizom predmeta u kojima se ističe da se članak 2. ne može tumačiti na način da nameće tijelima zahtjev da pokrenu progon neovisno o dostupnim dokazima. U ovome predmetu imamo samo glasine o mogućim osobama koje su sudjelovale u uhićenju i ubojstvu S.M. Imajući na umu presumpciju nevinosti, kod tako teških optužbi kao što je uključenost u ratne zločine u kazneni se progon ne bi smjelo krenuti olako i zanemarujući standard potrebnih dokaza. Posljedice za optuženika koji na taj način ulazi u kaznenopravni sustav su značajne, jer je on izložen javnoj osudi, sa svim popratnim posljedicama na njegov ugled, privatni, obiteljski i profesionalni život. S obzirom na presumpciju nevinosti sadržanu u članku 6. stavku 2. Konvencije, nikada se ne može pretpostaviti da je određena osoba toliko okaljana sumnjom da je standard dokaza koji se treba primjenjivati nevažan. Glasine i tračevi opasna su osnova za radnje koje mogu potencijalno uništiti život neke osobe (cf. predmet *Palić protiv Bosne i Hercegovine*, br. 4704/04, odlomak 65., 15. veljače 2011., u kojem je Sud utvrdio da je istraga bila učinkovita, unatoč činjenici da nije bilo nikakvih osuda; gore citirani predmet *Gürtekin i drugi*, odlomak 27.; predmet *Mujkanović i drugi protiv Bosne i Hercegovine* (odl.), br. [47063/08](#) i dr., odlomak 39., 3. lipnja 2014.; *Fazlić i drugi protiv Bosne i Hercegovine* (odl.), br. 66758/09 i dr., odlomak 37., 3. lipnja 2014.; *Šeremet protiv Bosne i Hercegovine* (odl.), br. [29620/05](#), odlomak 35, 8. srpnja 2014.; *Muratspahić protiv Bosne i Hercegovine* (odl.), br. [31865/06](#), odlomak 31, 2. rujna 2014.; *Demirović i drugi protiv Bosne i Hercegovine* (odl.), br. [35732/09](#), odlomak 32, 2. rujna 2014.; *Zuban i Hamidović protiv Bosne i Hercegovine* (odl.), br. [7175/06](#) i [8710/06](#), odlomak 32., 2. rujna 2014., i

Žerajić i Gojković protiv Bosne i Hercegovine (odl.), br. 16503/08 i dr., odlomak 30., 13. studenoga 2014.).

8. Većina s pravom ističe složenost i osjetljivost predmeta s obzirom na trideset i četiri žrtve (vidjeti odlomke 37.-41. i 76. presude); cjelokupnu situaciju u Hrvatskoj, poslijeratnoj državi koja je tek nedavno postala neovisna i kojoj je trebalo određeno vrijeme da organizira svoj državni aparat i da njezini službenici steknu iskustvo (vidjeti odlomak 73. presude, usporediti s gore citiranim predmetom *Palić*); broj ratnih zločina koji se kazneno gone, praktičnu stvarnost istrage poput proteka vremena ili velikog opsega istrage; te značajne napore Državnog odvjetništva u kaznenim progonima ratnih zločina (vidjeti odlomak 74. presude). Međutim, prema našem mišljenju, većina nije pridala dovoljnu težinu navedenim okolnostima u svojoj ocjeni ovoga predmeta. Utvrđenjem povrede na temelju dvaju relativno manjih navodnih propusta u dosta opsežnim istražnim radnjama koje obuhvaćaju brojne ratne zločine počinjene na širem području Siska, te zanemarujući cjelokupni kontekst određene istrage (davanjem prioriteta uspostavi zapovjedne odgovornosti, istraga u ovome predmetu nije bila okončana i da su otkriveni bilo kakvi novi tragovi, istraga se mogla u svakom trenutku nastaviti, cjelokupna istraga zločina počinjenih tijekom rata u Hrvatskoj na širem području Siska, intenzitet istrage u ovome predmetu (više od dvadeset ispitanih svjedoka) i osuđujuća presuda V.M.) nameće vrlo ozbiljne i, prema našem mišljenju, prekomjerne terete državi prilikom istraživanja masovnih ratnih zločina (u tom kontekstu vidjeti i gore citirane predmete *Muratspahić*, odlomci 10., 28.-35.; *Zuban i Hamidović*, odlomci 10., 30.-36.; *Žerajić i Gojković*, odlomci 9, 29.-34.; i *Demirović i drugi*, odlomci 10., 28.-36.).

9. Sud je već presudio da se postupovna obveza iz članka 2. mora tumačiti na način koji ne nameće nemoguć ili nerazmjeran teret nadležnim tijelima (vidjeti predmet *Osman protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 28. listopada 1998., odlomak 116., Izvješća 1998-VIII; gore citirane predmete *Palić*, odlomak 70.; i *Žerajić i Gojković*, odlomak 31.). Prema tome, s obzirom na činjenice predmeta, sudsku praksu Suda (vidjeti odlomak 6. gore), posebne okolnosti koje su prevladavale u Hrvatskoj u poslijeratnom razdoblju, velik broj predmeta ratnih zločina u tijeku pred domaćim sudovima i velik broj žrtava (vidjeti odlomke 72.-74. presude), ne nalazimo nikakav razlog da u ovom predmetu dođemo do zaključka drukčijeg od zaključaka u predmetima u kojima su se postavljala slična pitanja, a u kojima je Sud utvrdio da se nije pokazalo kako je istraga povrijedila minimalne standarde propisane člankom 2. (vidjeti odlomak 7. gore).

10. Zaključno, ne nalazimo dokaze koji potkrjepljuju tvrdnje podnositelja zahtjeva o tome da državna tijela nisu ispravno istražila smrt

preminulih osoba ili da su na neki način štitila osobe odgovorne za njih. Nije dokazano da je istraga narušila minimalni standard koji se zahtijeva člankom 2. Stoga nije došlo do povrede članka 2. Konvencije u njezinu postupovnom dijelu.

Prijevod, lekturu i pravnu redakтуру napravila prevoditeljska agencija „Ciklopea“ d.o.o. Zagreb. Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava nije odgovoran za točnost prijevoda i sadržaja